

ZO LEER JE IN DE LAGERE SCHOOL CORRECT SPELLEN

Luc Cielen

1. Gebruik in het eerste leerjaar (groep 3) zo veel mogelijk woorden met minstens twee lettergrepen.

Zelfstandige naamwoorden met het meervoud op -en en werkwoorden in de noemvorm of meervoudsvorm.

Voorbeelden: daken, wegen, mieren, bomen, muren, boeren, deuren;
ballen, zeggen, mikken, bossen, mussen.

Bijvoeglijke naamwoorden in de verbogen vorm.

Voorbeelden: lage, lege, vieze, goede, leuke;
bange, vette, dikke, volle, dunne.

Wanneer gebruik je meerlettergrepige woorden?

Vanaf het begin van de eerste klas.

Hoofdzakelijk bij visuele syntheseoefeningen (woordenrijen).

Medeklinker-klinkerverbindingen en klinker-medeklinkerverbindingen.

Voorbeeld:	a (lang/vrij/open)	a (kort/gedekt)	aa (lang)
	vazen	dassen	vaas
	kazen	kannen	kaas
	manen	mannen	maan

zie ook: www.cielen.eu/klinkers-kort-gedekt-lang-vrij-open-2016-09-07.pdf

Zowel meerlettergrepige als eenlettergrepige woorden bij visuele analyseoefeningen.

Voorbeeld: Mannetje, mannetje Timpetee, botje, botje in de zee.

Zowel meerlettergrepige als eenlettergrepige woorden bij auditieve analyseoefeningen.

Voorbeeld: Wat is de middelste letter van 'zeven'?
Wat is de laatste letter van 'paradijs'?
Wat is de 2e letter van 'kom'?
Wat is de 1e letter van 'Antwerpen'?
Wat is de 3e letter van 'varken'?
Wat is de voorlaatste letter van 'appel'?

Zowel meerlettergrepige als eenlettergrepige woorden bij auditieve syntheseoefeningen.

Voorbeeld:
Het staat aan de hemel en de naam heeft 4 letters met een lange a erin:
maan.
Het zijn dieren; het woord heeft 6 letters en er komt een korte o in: bokken.

Ook in rekenen kunnen meerlettergrepige woorden aan bod komen.

Voorbeeld:
Bakken – 3 = (het antwoord kan zijn: bak, maar er zijn meer antwoorden mogelijk).

Bakken : 2 = bak – ken. Delen betekent in elk stuk van het woord evenveel letters. Dit is een ideale gelegenheid om het splitsen in lettergrepen te oefenen van woorden met een dubbele medeklinker; zelfs zonder dat de kinderen dit beseffen. Het woord bomen kun je niet delen door 2 omdat het een oneven aantal letters bevat.

Varken : 2 = var-ken.

Boeken : 2 = boe-ken.

Waarom meerlettergrepige woorden vanaf het begin van het eerste leerjaar?

1. Er is geen enkele reden om uitsluitend met eenlettergrepige woorden te werken.
2. In het Frans en het Engels begint men onmiddellijk met tweelettergrepige woorden, zonder noemenswaardige problemen. In het Nederlands kan dit dus ook.
3. De meervoudsvorm eindigt heel dikwijls op -en. De kinderen hebben dit heel snel door en kunnen het tweede deel van het tweelettergrepige woord dus ook onmiddellijk herkennen, lezen en noteren. Dit geeft vertrouwen.
4. Open en gesloten lettergrepen vormen niet langer een probleem bij het spellen. Als de meervoudsvorm gekend is, wordt de spelling ervan vanzelfsprekend en volgt de enkelvoudsvorm ook meestal probleemloos.
Is het woord 'zonnen' gekend, dan is het woord 'zon' geen probleem qua spelling. Als je eerst het woord 'zon' leert, dan is het woord 'zonnen' wel een probleem.
Is het woord 'bomen' gekend, dan zal de enkelvoudsvorm heel snel opvallen als fout wanneer een kind 'bom' schrijft in plaats van 'boom'. Leer je eerst 'boom', dan is het veel moeilijker om de fout in 'boomen' te ontdekken, want 'boomen' klinkt net hetzelfde als 'bomen'.
5. Met meerlettergrepige woorden is het meestal niet nodig om lidwoorden te gebruiken. Bij het maken van woordenrijen is dit een voordeel.
Een woordenrij als 'vos, bol, mol, kom ...' klinkt gebrekkig omdat het lidwoord ontbreekt, terwijl een woordenrij als 'vossen, bollen, mollen, kommen' taalkundig perfect in orde is omdat bij de meervoudsvorm geen lidwoord nodig is.
6. De eind-n van woorden die eindigen op -en wordt niet uitgesproken. Zo leren de kinderen vanaf de eerste klas dat in het Nederlands niet elke letter wordt uitgesproken bij het lezen. Ditzelfde geldt voor het woord 'eens', dat klinkt als 's.

2. Oefen vanaf het begin van het eerste leerjaar (groep 3) het gebonden schrift.

Het gebonden schrift is gunstiger voor het correct spellen dan het gebruik van kapitalen of kleine drukletters.

Tussen 1 september en herfstvakantie: dynamisch tekenen (vormtekenen) als voorbereiding op het gebonden schrift.

Na de herfstvakantie ontstaat uit het dynamisch tekenen het gebonden schrift. Eerst letters aan elkaar en woorden, daarna de afzonderlijke schriftletters.

Na de kerstvakantie oefenen van het gebonden schrift en geleidelijk aan creatieve schrijfoopdrachten.

Creatieve schrijfoopdrachten komen pas aan bod zodra het kind het gebonden schrift beheerst.

3. Geef veel creatieve schrijfoopdrachten (opstel).

Vanaf midden eerste klas.

Bijna dagelijks een korte schrijfoopdracht.

Niet langer dan 10 à 15 minuten laten schrijven.

De schrijfoopdrachten inleiden met een verhaal. Zo hebben de kinderen inhoudelijk een houvast en breiden ze hun woordenschat uit.

Later (vanaf klas 3 – groep 5) creatieve schrijfoopdrachten rond thema's + schrijfoopdrachten na een verhaal.

In de lessen cultuurbeschouwing vertel je uitgebreide verhalen waarover de kinderen achteraf kunnen tekenen of schilderen.

Maar dagelijks kun je een kort verhaal of een gedeelte van een vervolghet verhaal vertellen waarover de kinderen onmiddellijk daarna schrijven. Het verhaal duurt ongeveer 10 à 15 minuten, het schrijven ook. Dit kan best onmiddellijk na de opmaat of de mondelinge herhaling. Dus vóór de aanvang van de periodeles.

4. Behandel de spelling aan de hand van het creatief schrijven.

Bij het schrijven van de opstellen spellen de kinderen zoals ze kunnen.

De leerkracht neemt samen met het kind de tekst (of een gedeelte ervan) door.

Hij wijst op de inhoud (de inhoud is steeds het belangrijkste),
op de woorden die correct gespeld zijn
en op enkele spelfouten. Per gelegenheid 2 of 3 spelfouten, niet meer. Hij bespreekt die kort met het kind.

De leerkracht kan ook aan het kind vragen om de tekst aan hem te dicteren.

De leerkracht corrigeert de volledige tekst (of een gedeelte), tikt hem over en drukt hem af. Het kind leest de geprinte tekst stil.

Het kind leest de tekst voor met goede intonatie (expressief lezen), dus ook met aandacht voor de interpunctie.

De leerkracht kiest enkele spelfouten uit de teksten van de klas en bespreekt die tijdens de dagelijkse mondelinge herhaling. Later (vanaf klas 3 – groep 5) vult hij dit aan met grammaticale fouten (werkwoordsvormen). Per dag 1 of maximaal 2 fouten behandelen. Regelmatig herhalen.

De leerkracht kan alle opstellen van één week tezamen uitprinten en als leesopdracht geven voor de volgende week. Zie het voorbeeld hieronder:

A

Maria was nog altijd bij Elisabeth. Maria deed alles voor haar. Elisabeth voelde dat ze ging bevallen. Toen ze was bevallen ging ze naar de tempel.

Er kwam een soldaat van keizer Augustus. Alle mensen uit het dorp kwamen naar de soldaat. De soldaat las voor: "Iedereen moet belasting betalen."

Toen ze hun belastingen moesten betalen, maakte Jozef een tafel met krulletjes aan de poten. Het werd een splinternieuwe tafel. De volgende morgen ging hij aan de deuren kloppen en vragen of ze een tafel wilden kopen. Maar iedereen zei nee omdat ze veel geld nodig hadden voor de belastingen.

Ze gingen naar Bethlehem. Toen ze bij de familie van Maria kwamen, kregen ze een lekker bed om in te slapen. De volgende morgen gingen ze weer op stap en Jozef ging naar de vissers kijken.

Jozef pakte het ezeltje. Maria ging op het ezeltje zitten en ze vertrokken. Toen het middag werd deden ze hun middagdutje. In de namiddag vertrokken ze weer. Ook alle schapen en koeien vertrokken weer. Ineens hoorden ze allemaal mensen roepen. Er waren rovers.

De kinderen maken een illustratie bij de afgedrukte tekst(en).

Heeft een leerkracht voldoende tijd om de opstellen te lezen, te corrigeren, over te tikken en uit te printen?

Ja, op voorwaarde dat hij zijn instructie van de les kort houdt en daardoor voldoende tijd overhoudt om het overtikken in de klas te doen. Niet elk opstel hoeft volledig overgetikt te worden, soms is het beter slechts één of enkele zinnen over te nemen en met het kind enkele fouten te bespreken.

De leerkracht hoeft niet zelf elke tekst na te kijken. Hij kan enkele kinderen een aantal teksten laten nakijken en de fouten erin laten aanduiden.

4. Dictee als oefening over de spelling.

Elk dictee wordt voorbereid met de nodige uitleg over de spelling.

De voorbereiding van het dictee is belangrijker dan het dictee zelf.

Het dictee zelf is een controle op de voorbereiding.

Spelfouten in het dictee worden aangeduid en enkele ervan worden besproken.

Fout gespelde woorden moeten niet opnieuw en correct geschreven worden. En zeker niet twee- of driemaal herhaald worden. De voorbereiding moet zo degelijk zijn dat kinderen géén fouten schrijven in een dictee.

Fout gespelde woorden neemt de leerkracht weer op in de dagelijkse mondelinge herhaling.

Vanaf klas 4 – groep 6 komen er ook onvoorbereide dictees aan bod in de lessen wereldoriëntatie. De leerkracht kan deze dictees improviseren op het moment van het dicteren of op voorhand zelf opstellen.

Spel- en grammaticale fouten uit deze dictees worden opgenomen in de dagelijkse mondelinge herhaling.

De kinderen kijken elkaars dictee na en duiden de spelfouten aan. Ze schrijven onder het dictee hun naam. De leerkracht kijkt daarna de dictees na. Merkt hij nog een fout op, dan zal hij het kind dat het dictee heeft nagekeken bij zich roepen en uitleg vragen over de fout die niet aangeduid is. **Het kind dat nagekeken heeft moet uitleg komen geven, niet het kind dat de fout gemaakt heeft.**

5. Omgaan met spelling.

Geef nooit punten op spelling en trek zeker geen punten af.
Geef nooit aparte lessen over spelling. Taalperiodes hebben nooit spelling als thema.
Bij elke tekst moet de inhoud voorrang hebben op de spelling.

Bij beoordeling van een tekst:

Eerst de inhoud
Dan de spelling.

Van zodra de kinderen zelf hun teksten afwerken in handschrift of print:

Eerst de lay-out beoordelen (bladschikking, lettertype, handschrift enz.) = de vorm.
Dan de inhoud.
Dan de spelling.

Zorg dat er dagelijks een korte uitleg en/of herhaling over een spellingprobleem is.
Correct spellen lukt pas als er dagelijks aandacht voor is. Dus ook in reken- en andere dan taalperiodes komt spelling aan bod.

Laat regelmatig kinderen teksten van andere kinderen voorlezen.

In klassen 5 en 6 (groep 7 en 8) kunnen de kinderen het volgende ervaren:

Eerst zijn ze auteur (spelling is dan niet belangrijk, inhoud wel).
Dan zijn ze redacteur (inhoud van de tekst controleren).
Dan zijn ze corrector (spellingcontrole).
Dan zijn ze illustrator (gepaste illustraties bij de tekst voegen).
Ten slotte zijn ze uitgever (lay-out).

Correct spellen kan een vorm van straf zijn. Leerlingen die bijvoorbeeld de klas moedwillig gestoord hebben krijgen in de pauze een zeer kort dictee met enkele moeilijke woorden. Zodra de tekst correct gespeld is mogen ze gaan spelen. Andere kinderen mogen adviseren, want hoe sneller het gestrafte kind de tekst correct heeft, hoe sneller het kan gaan spelen.

Voorbeeld:

Drie kinderen uit de zesde klas moeten even in de klas blijven (of nemen een potlood en een blaadje papier mee naar de speelplaats) en krijgen het volgende korte dictee:

“Yeti, de verschrikkelijke sneeuwman van de Himalaya, verwoestte het bivak van de alpinisten”.

De drie kinderen schrijven de zin op.

Hieronder volgt het resultaat van één van de drie kinderen. K = kind, L = leerkracht.

K: Jeti de verschrikkelijke sneeuwman van de himalaja verwoeste het bivak van de Alpinisten.

L: ‘Acht fouten.’

K: ‘Welke?’

L: ‘Dat moet je zelf uitzoeken.’

K schrijft de zin opnieuw.

K: Jeti de verschrikkelijke sneeuwman van de Himalaja verwoeste het bivak van de Alpinisten.

L: ‘Zes fouten.’

K schrijft de zin nog eens. Twee kinderen uit de zesde klas komen kijken en helpen: ‘Yeti en Himalay zijn met y in plaats van i.’ Nog andere kinderen komen erbij. Een kind zegt:

‘Verwoesten is met twee t’s. Het is verleden tijd.’

K: Yeti de verschrikkelijke sneeuwman van de Himalaya verwoestte het bivak van de alpinisten.

L: 'Drie fouten.'

K schrijft de zin nog eens op en zegt: 'Oei, nu zie ik het, het moest verschrikkelijke zijn met twee k's. In de vorige zin was het goed.'

K: Yeti de verschrikkelijke sneeuwman van de Himalaya verwoestte het bivak van de alpinisten.

L: 'Twee fouten.'

K en de andere kinderen kijken en lezen de zin drie, vier keer, maar vinden geen fouten meer.

L: 'Denk aan de bijstelling. Hebben jullie geleerd in de zinsontleding.'

K en de anderen lezen opnieuw, een kind zegt: 'Ik weet het. Yeti is het onderwerp en de verschrikkelijke sneeuwman van de Himalaya is de bijstelling. Die moet tussen komma's staan.'

L: 'Oké, je hoeft het niet meer op te schrijven. Zo is het goed. Ga maar gauw spelen.'

De twee kinderen die eveneens de zin moesten opschrijven hebben meege profiteerd van de anderen, geven snel hun blaadje af en huppelen naar de speelplaats.

Het is verschillende keren gebeurd dat kinderen die geen straf hadden, toch mee kwamen doen aan het dictee, zodat ze de gestraften beter konden helpen.

Straffen kan – en dat hoort eigenlijk ook zo – altijd een sociaal element bevatten.

Laat de kinderen zo snel mogelijk officiële spellinggidsen gebruiken.

Bijvoorbeeld:

Het groene boekje

Spelling_de_regels_op_een_rij.pdf (downloaden via taaltelefoon.be)

Van Dale groot woordenboek van de Nederlandse taal

Op internet:

<http://www.taaltelefoon.be/>

<http://www.taaltelefoon.be/spelling>

<http://woordenlijst.org/#/>

<http://taalunieversum.org/>

<http://www.vrt.be/taal/up-to-date-0>

<http://ans.ruhosting.nl/e-ans/>

<https://onzetaal.nl/>

<http://taalhelden.org/>